

FOLKOPERAN

Den sökande kroppen

Scenen är 1850-talets Paris, en stad i snabb förändring. Dess befolkning hade ökat snabbt på grund av den industriella revolutionen. På order av Napoleon III revs nu stora delar av den organiskt framväxta medeltida staden, för att ge plats åt breda boulevarder och offentliga monument, projekterade av baron Haussmann. Makten och moderniteten skulle manifesteras.

Traditionellt har många lust- och maktrelationer varit förbjudna för kvinnor. Men i omvandlingens Paris var plötsligt nya könsroller möjliga. Borgerliga kvinnor som inte ville gifta sig kunde överskrida de gamla gränserna. Violetta i Giuseppe Verdis *La Traviata*, "Den vilseledda", är en sådan kvinna. I vår tolkning är hon inte vilse utan sökande – ett sökande som börjar i kroppen. Var annars ska hon hitta gränserna för sitt eget jag? Hur ska hon annars nå bortom den roll som det urgamla, patriarkala samhället pekat ut åt henne?

Transcendens

Violetta tar sig rätten att vara lustens subjekt i stället för dess objekt. Hon *begär* på egna villkor. Till hennes salong kommer män och kvinnor för att festa och förlusta sig.

Gränsöverskridande. Könsöverskridande. *Transcendensen*, att nå bortom, är Violettas mål. Närheten till döden, den sista gränsen, gör hennes sökande ännu mer akut. Violetta har tuberkulos och hennes timmar är räknade.

Operan är till sin natur revolutionär eftersom den ger kvinnor röst – hög, stark, vibrerande röst – och tillåter kvinnor att bära stora öden. Giuseppe Verdi (1813-1901) skrev flera operor med starka kvinnliga karaktärer. I *La Traviata* är det den fallna kvinnan som får huvudrollen – och sympatin.

Historien kom från Alexandre Dumas d.y. roman *Kameliadamen* från 1848 (Verdi sägs ha sett pjäsversionen 1852). Dumas berättelse kan ha inspirerats av hans älskarinna Marie Duplessis, en före detta kurtisan som året innan dött i tuberkulos. Att Verdi föll för historien var inte konstigt. I många år levde han i öppet samboskap med sopranen Guiseppa Strepponi, som dessutom enligt vissa källor hade barn från tidigare.

FOLKOPERAN

Så märkligt!

I *La Traviata* ska Violettas livsval inte tolkas med moralism. Hon är självständig och fri. När hon i första akten förälskar sig i Alfredo kan det förstås som ett led i hennes utforskande av lustens möjligheter. *E' strano! Så märkligt!* "Mystiskt och märkligt, överkligt ändå verkligt, plåga, plåga och lycka, plåga och lycka, lycka och kval," sjunger hon.

Violetta och Alfredo reser till ett hus på landet, där de lever samman trots att de inte är gifta. Men den traditionella moralen hinner ikapp dem. Alfredos far Giorgio Germont övertalar Violetta att överge Alfredo eftersom hans syster, "ren som en ängel", hindras att gifta sig på grund av broderns leverne.

Har då moralen och det äktenskapliga påbudet segrat? Nej.

Den sista gränsen

En tolkning för vår tid skulle kunna utgå från Jacques Lacan. I en tid utan religion har vi inte längre något att dö för, menar Lacan, vi har ingenting som är större än oss själva. Vart ska vi rikta begäret? Vad ska vi offra oss för, för att uppnå helighet? När Violetta genom att lämna Alfredo offerar sig för den patriarkala moralismen, gör hon det av kärlek. Därmed har hon inte underkastat sig – hon har segrat. Hon har funnit och överskridit ännu en av sina gränser. När hon till sist ändå dör i Alfredos armar, är den slutliga transcendensen nådd.

Lusten och rösten kommer ur kroppen. Med kroppen säger vi vilka vi är och vad vi begär. I sin klassiska essä *Medusas skratt* från 1975 skriver Hélène Cixous, grovt översatt:

"Lyssna när kvinnan talar i församlingen (om hon inte smärtsamt har tappat andan): hon 'talar' inte, hon slungar sin darrande kropp ut i luften, hon släpper taget, hon flyger, hela hon kommer fram genom rösten, det är med kroppen hon livfullt stöder 'logiken' i sitt tal, köttet talar sant."

Violetta lyssnar till kroppen och slungar sin röst ut i luften. Hon är vår hjältinna.

Sara Gordan

författare, skribent